

Radzenie sobie nauczycieli z trudnymi zachowaniami uczniów

Jacek Pyżalski

Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi

Instytut Medycyny Pracy w Łodzi

Zawartość

- Przyczyny marginalizacji – szersze umiejscowienie obszaru badań własnych
- Radzenie sobie nauczycieli z zachowaniami uczniów- różne ujęcia
- Wyniki badań
- Propozycje praktyczne+dyskusja

Marginalizacja

- 2 główne nurty
- Czynniki biologiczne i społeczno- kulturowe
- Biologiczne – np. temperament trudny (Thomas i Chess), uszkodzenia (Np. FAS), uwarunkowania genetyczne itp.
- Społeczno-kulturowe (ujęcia socjologiczne np. Durkhem, Merton, Cohen), można zajmować się generalną sytuacją jednostki lub...

Marginalizacja

- **Celowymi oddziaływaniami** na jednostkę w ramach np. systemu edukacji, resocjalizacji, czyli jak reagują i postępują specjaliści.
- Takie podejście jest istotne ze względów utylitarnych – dotyczy czynników względnie łatwych do zmiany

Radzenie sobie – temat trudny

- Brak jest jednoznacznych odpowiedzi i skutecznych metod
- Nie wiadomo, gdzie się kończą typowe, codzienne działania wychowawcze, a zaczyna się resocjalizacja i terapia i leczenie

Radzenie sobie – temat trudny

- Badania empiryczne nie są łatwe
- Mocno działa zmienna aprobaty społecznej – trudno przyznać się do braków
- Łatwo jest poruszać się w obszarze ogólnych zaleceń – interakcja wychowawcza jest jednak zawsze inna

Różne ujęcia empiryczne badań nad radzeniem sobie – silne i słabe strony

- Rozważania **aksjologiczne** – wartości. Czemu ma służyć dyscyplina (karność)? (np. rozważania S. Hessena i B. Nawroczyńskiego)
- Ujęcia **socjologiczne** – teoria kontroli Hirshiego, teoria „wybitych szyb”

Różne ujęcia empiryczne badań nad radzeniem sobie – silne i słabe strony

- Ujęcia **dialogiczne** – np. J. Nelsen- dialog, zrozumienie, akceptacja
- Ujęcia **pragmatyczne** – Kounin, Nolting, Lewis i Lovegrove, Cothran i in. – badania jakościowe, czasami bardzo interesujące metodologicznie
- Ujęcia **pedeutologiczne** – autorytet nauczyciela – Kogo słuchamy?

Co z tymi podejściami?

- Czy wykluczają się wzajemnie?
- Czy można je jakoś zintegrować?
- Jak połączyć nurt teoretyczny z empirycznym?

Trochę empirii

- Nowe badania
- Reprezentatywna próba (N=429)
- „Ulepszana” metodologia
- Zaangażowanie respondentów

Jak nauczyciele myślą o radzeniu sobie?

- 90 % zgadza się, że współczesna polska szkoła ma poważne problemy z utrzymaniem dyscypliny, a 92% sady, że uczniowie zachowują się w ostatnich latach coraz gorzej

ale....

96% uważa, że radzi sobie dobrze lub bardzo dobrze (23%) z utrzymaniem dyscypliny

Co się zmienia?

Od początku kariery radzę sobie:

- Coraz lepiej 57%
- Coraz słabiej 7%
- Bez większych zmian 36%

Jakie problemy są najczęstsze?

Zachowanie	Ani razu	1 raz	2-3 razy	4 razy i więcej
Uczeń spóźnił się na zajęcia	12,5	47,5	23,5	16,5
Uczeń zachowywał się głośno (rozmawiał, śmiał się, hałasował, wydawał różne dźwięki, stukał, pukał)	13	39,25	22,25	26,5
Uczeń „poszturchiwał” innych uczniów	41	38,5	13	7,5
Uczeń zajmował się na zajęciach innymi sprawami (czytał gazetę, bawił się telefonem, grał w karty, itp.)	47	37,5	11,5	4
Uczeń ściągał podczas sprawdzianu	53	33	9,5	4,5

Jakie problemy są najczęstsze?

Uczeń jadł lub żuł gumę pomimo mojego zakazu	58	28	8	6
Uczeń używał wulgarnych słów lub gestów	60	30	6,5	3,5
Uczeń ignorował lub odmówił wykonania moich poleceń	65	29,5	4	1,5
Uczeń groził kolegom słownie	70,5	24,5	3,5	1,5
Uczeń rzucał przedmiotami po pomieszczeniu	83	14,5	2,5	
Uczeń zniszczył rzeczy należące do innych uczniów	84,25	14	1,25	0,5
Uczeń niszczył mienie szkoły (np. meble, ściany)	88,5	9	1,25	1,25

Jakie problemy są najczęstsze?

Uczeń pobił innego ucznia	91,25	8	0,75	
Uczeń wyszedł z sali bez mojego pozwolenia	91,5	7,5	0,75	0,25
Uczeń podczas zajęć zasnął	96	3,75	0,25	
Uczeń zachowywał się na lekcji jakby był pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających	96,25	3,5	0,25	
Uczeń zniszczył rzeczy należące do mnie	98,75	1,25		
Uczeń groził mi słownie	99,75	0,25		

Poglądy nt. przyczyn

Odpowiedź	1 miejsce	2 miejsce	3 miejsce	4 miejsce	5 miejsce
Środowisko rodzinne	55	25	13,5	5	1,5
Funkcjonowanie szkoły	2,5	4,25	15,5	28	49,5
Środowisko rówieśnicze	27	42	21	9	1
Massmedia	7	14	31	31,5	16,5
Predyspozycje biologiczne uczniów	9,5	15,5	20,5	26	30

Siła?

- **„Uczeń na kilka minut idzie do kąta. Jeśli te działania nie pomagają po skończonych zajęciach przeprowadzam rozmowę z rodzicem”** (K. n. zintegrowane, 4)
- **„Proszę by mnie zastąpił skoro ma tyle do powiedzenia (K. 24 lata stażu)**
- **„Pytam. Zwykle osoba pytana nie wie o co chodzi. Zostaje odpowiednio oceniona”** (K. j. angielski, 13)
- **„Biorę ucznia do odpowiedzi”** (K. j.polski, 7)
- **„Stawiam do kąta (uczeń klęczy z podniesionymi rękoma”** (K. j.angielski, 4)
- **„Uczeń wyjmuję kartkę i pisze kartkówkę z obecnej lekcji”** (K., 8)

A może uległość ?

- ***Mam coraz więcej problemów z utrzymaniem dyscypliny, bo trafiłam do tej szkoły do tego środowiska po raz pierwszy***” (K. n. zintegrowane, 14)
- ***„Stukam długopisem o stół i proszę o ciszę ale młodzież jest coraz trudniejsza”*** (K. j. francuski, 10)
- ***„Stukam palcem albo długopisem w stół – ale młodzież wymaga coraz więcej uwagi. Jest to dużym nakładem mojej pracy”*** (K. historia, 6)

A może by tak przywalić?

Stwierdzenie	% Respondentów zgadzających się
1. Stosowanie kar cielesnych to zaprzeczenie podstawowym ideałom wychowania.	76,2
2. Stosowanie kar cielesnych w szkole powinno być zabronione w każdej sytuacji.	74,7
3. Stosowanie kar cielesnych zawsze wywołuje poważne negatywne skutki psychologiczne u ucznia.	71,6
4. Są uczniowie w stosunku do których kary cielesne wydają się być jedyną metodą.	34,4
5. Stosowanie kar cielesnych w szkole powinno być dozwolone tylko po uzgodnieniu tego z rodzicami ucznia.	29,4
6. Kara cielesna powinna być dozwolona prawnie, żeby nauczyciel mógł nią postraszyć.	25,6
7. Kara cielesna w szkole powinna być dozwolona o ile określono by jednoznaczne procedury jej stosowania.	25,5
8. Nauczyciel powinien mieć prawo stosować karę cielesną wtedy, gdy uczeń krzywdzi innego ucznia.	19,9
9. Stosowanie kar cielesnych w szkole pomogło wychować wielu porządnym ludzi.	19,8
10. Nauczyciel ma prawo się zdenerwować i wymierzyć drobną karę cielesną	16,5
11. Brak prawa do stosowania kar cielesnych jest jedną z przyczyn problemów polskiej szkoły z dyscypliną.	16,5
12. Kary cielesne powinny być dozwolone w sytuacji, gdy możliwość ich stosowania została uzgodniona z uczniami.	15,6
13. Stosowanie kar cielesnych może budować autorytet nauczyciela.	3,6

Wsparcie ze strony nauczycieli

Odpowiedź	% respondentów
Jest zdecydowanie wystarczające	21
Jest raczej wystarczające	50
Jest raczej niewystarczające	14
Jest zdecydowanie niewystarczające	2,5
Trudno mi ocenić	12,5

Wsparcie ze strony nauczycieli (początek kariery)

Odpowiedź	% respondentów
Było zdecydowanie wystarczające	21,5
Było raczej wystarczające	39,5
Było raczej niewystarczające	17,5
Było zdecydowanie niewystarczające	10
Trudno mi ocenić	11

Wsparcie ze strony rodziców

Odpowiedź	% respondentów
Zdecydowanie tak	9
Raczej tak	58,5
Raczej nie	24
Zdecydowanie nie	4
Nie mam zdania na ten temat	4,5

Oczekiwane wsparcie instytucjonalne

Rodzaj wsparcia	Średnia	Odchylenie standardowe
a. Szersze włączenie problematyki utrzymania dyscypliny w szkole do programów studiów nauczycielskich	4,17	1,07
b. Zapewnienie możliwości szkolenia nauczycieli w zakresie metodyki radzenia sobie z łamaniem dyscypliny przez uczniów	4,00	1,16
c. Większa możliwość korzystania przez nauczycieli z konsultacji wychowawczych psychologów i pedagogów	3,83	1,30
d. Prowadzenie rzetelnej dyskusji w mediach dotyczącej dyscypliny w szkole	3,60	1,47
e. Podniesienie uposażenia nauczycieli	3,54	1,71
f. Monitoring elektroniczny placówek oświatowych	3,45	1,54
g. Lepsza selekcja do zawodu nauczyciela	3,43	1,42
h. Szersza obecność policji w szkołach.	3,05	1,60
i. Szersza możliwość korzystania z e wsparcia sądów rodzinnych	3,04	1,35
j. Nadanie nauczycielowi statusu funkcjonariusza publicznego.	2,97	1,84
k. Zatrudnianie w szkołach firm ochroniarskich	2,61	1,58
l. Utworzenie dodatkowych placówek izolujących szczególnie źle zachowujących się uczniów	2,49	1,86
m. Rozdzielenie funkcji wychowawczej i dydaktycznej, aby nauczyciel mógł skoncentrować się na nauczaniu a nie problemach dyscypliny	2,39	1,92
n. Szkolenie nauczycieli z zakresu samoobrony	1,58	1,56

Towarzyszące zjawiska – próba wyjaśnienia

- Przyzwyczajenie do autorytetu formalnego (np. Rozważania Specka)
- Przekraczanie granic – agresja (np. Danilewska), Kościelniak (brak wolności)
- Poszukiwanie szybkich pragmatycznych, działających rozwiązań – manipulacja
- Nadużywanie tradycyjnych rozwiązań

Towarzyszące zjawiska – próba wyjaśnienia

- **Wyzwania związane ze zmianami makrospołecznymi – niedostosowanie społeczne (Urban), uzależnienia (CBOS)**
- **Inna pozycja szkoły i nauczyciela – nacisk społeczny**
- **Kwestionowanie autorytetu formalnego**
- **Poczucie braku skuteczności - bezradność–**

Propozycje

	Warsztat /metody	Brak warsztatu/ metod
Zaangażowanie Etyka	Mistrzostwo pedagogiczne	Stres zawodowy/ wypalenie zawodowe
Brak zaangażowania Etyki	Manipulacja	Porażka

Propozycje

